

Η Κύπρος και η Ελλάδα τιμούν τον Κυριάκο Μάτση

Ο Κυριάκος Μάτσης τιμήθηκε ιδιαίτερα από την Κύπρο και είναι ένας από τους ελάχιστους ήρωες της Ε.Ο.Κ.Α. ο οποίος τιμήθηκε και από την Ελλάδα. Ένα μικρό δείγμα ευγνωμοσύνης προς τον Σταυραετό του Πενταδακτύλου, ο οποίος με την υπέρτατη θυσία του απέδειξε την αγάπη του για την ελευθερία και την ιδιαίτερη πατρίδα του, είναι οι προτομές και τα διάφορα μνημεία που ανεγέρθηκαν για να τιμήσουν την προσφορά και τη θυσία του.

Προτομή του Κυριάκου Μάτση στο Δίκωμο

Η πρώτη προτομή του Κυριάκου Μάτση ανεγέρθηκε στον τόπο της θυσίας του, στο Κάτω Δίκωμο, επτά μόλις μήνες μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το μνημείο στήθηκε ακριβώς πάνω από το κρησφύγετο του ήρωα, το οποίο ανατινάχθηκε από τους Άγγλους, όπως και το σπίτι το οποίο το στέγαζε.

Τα αποκαλυπτήρια της προτομής τέλεσε, στις 2 Απριλίου 1961, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο οποίος μεταξύ άλλων τόνισε και τα εξής:

«Με εύλογον συγκίνησιν και εθνικήν υπερηφάνειαν συνήλθομεν σήμερον εις τον ιστορικόν τούτον χώρον της ελευθερίας, δια να αποτίσωμεν φόρον ευλαβείας, ευγνωμοσύνης και τιμής εις το ηρωϊκόν τέκνον της Κύπρου, τον Κυριάκον Μάτσην, ο οποίος, ως αρχαίος Έλλην, επολέμησε και προσέφερεν εαυτόν θυσίαν υπέρ της ελευθερίας».

Ο τότε Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων, Γλαύκος Κληρίδης, στη δική του προσφώνηση τόνισε ότι «αι μητέρες θα προτρέπουν τα τέκνα των να μιμούνται τον ήρωα». Ο Γραμματέας της Ελληνικής Πρεσβείας Α. Έξαρχος στο δικό του χαιρετισμό τόνισε ότι «η Ελληνική ελευθερία κερδίζεται με θυσίας και το Δίκωμον αποτελεί διαμάντι, το οποίον προσετέθη εις το αδαμαντοποίκιλτον στεφάνι της Ελλάδος παρά τας Θερμοπύλας, το Αρκάδι, το Ρούπελ διότι οι Έλληνας ή ζουν ελεύθερα ή ξέρουν ν' αποθάνουν δια να ζήσουν ελεύθεροι». Χαιρετισμούς απήθυσαν και ο Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης Κωνσταντίνος Σπυριδάκης, ο Διευθυντής της Παιδείας Κλεάνθης Γεωργιάδης και ο Βουλευτής Ανδρέας Γιάγκου εκ μέρους της κοινότητας Κάτω Δικώμου. Στην τελετή των αποκαλυπτηρίων παραβρέθηκαν επίσης ο τότε Υπουργός Εξωτερικών Σπύρος Κυπριανού και οι βουλευτές Νίκος Κόσιης, Β. Λυσσαρίδης και ο βουλευτής της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης Γιαννάκης Μάτσης, κ.ά. Στα αποκαλυπτήρια παρέστησαν, κατά τον τύπο της εποχής, χιλιάδες κόσμου.

Η προτομή του Κυριάκου Μάτση φιλοτεχνήθηκε από τον Κερυνείωτη γλύπτη Ανδρέα Σαββίδη. Μετά την Τουρκική Εισβολή, το 1975, οι τουρκικές κατοχικές δυνάμεις κατέστρεψαν την προτομή του ήρωα.

Μνημείο στο Παλαιχώρι

Στο κέντρο του Παλαιχωρίου, γενέτειρας του Κυριάκου Μάτση, υπάρχει μνημείο με τις ανάγλυφες μορφές των τριών παλικαριών της κοινότητας: Μιχαλάκη Καραολή, Νίκου Γεωργίου και Κυριάκου Μάτση. Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου, τα οποία συνδυάστηκαν με τα αποκαλυπτήρια του μνημείου της Κύπριας Μάνας, τελέστησαν από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στις 19 Νοεμβρίου 1961. Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ολοκλήρωσε την ομιλία του ως εξής:

«Λησμονούντες ο,τιδήποτε άλλο και αιρόμενοι εις το ύψος των περιστάσεων, οφείλομεν με δημιουργικόν πνεύμα να βασίσωμεν συνεχώς προς τα εμπρός, και οπίσω να επιστρέφωμεν μόνον δια να αντλήσωμεν διδάγματα από το πνεύμα της θυσίας των ηρώων μας. Τότε μόνο θα δυνηθώμεν να διαμορφώσωμεν το εθνικόν μας μέλλον επί της βάσεως, την οποίαν έθεσαν οι μάρτυρες και ήρωες του αγώνος μας. Της υποθήκης ταύτης διαρκής υπόμνησις ας είναι το μνημείον τούτο, το οποίον αποκαλύπτω και παραδίδω εις την κοινότητα του Παλαιχωρίου και ολόκληρον την Κύπρον ως σύμβολον φωτίζον και καθοδηγούν τας ελληνικάς κυπριακάς γενεάς εις τον δρόμον της εθνικής πορείας των».

Ομιλητές στην τελετή ήταν και οι Μιχαλάκης Μαραθεύτης, καθηγητής στην Παιδαγωγική Ακαδημία, και Φρίξος Πετρίδης, Υποδιευθυντής του Παγκυπρίου Γυμνασίου.

Προτομή του Μάτση στο στρατόπεδο της ΕΛ.ΔΥ.Κ. στο Γερόλακκο

Στο κατεχόμενο σήμερα στρατόπεδο της Ελληνικής Δύναμης Κύπρου (ΕΛ.ΔΥ.Κ.), το οποίο βρισκόταν στην περιοχή του χωριού Γερόλακκος, υπήρχαν προτομές ηρώων της Ε.Ο.Κ.Α. Ανάμεσα τις προτομές των ηρώων που κοσμούσαν το στρατόπεδο ήταν και του Κυριάκου Μάτση.

Η προτομή του Κυριάκου Μάτση στο Υπουργείο Γεωργίας

Το Υπουργείο Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος τιμώντας τον Κυριάκο Μάτση, ο οποίος υπήρξε και γεωπόνος, ανήγειρε προτομή του ήρωα στο προαύλιο του Υπουργείου, στη Λευκωσία. Τα αποκαλυπτήρια της προτομής έγιναν από τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας Γλαύκο Κληρίδη την 1^η Δεκεμβρίου 1994. Στην ομιλία του ο Γλ. Κληρίδης τόνισε ότι ο Κυριάκος Μάτσης αποτελεί μια από τις πιο θρυλικές και ηγετικές μορφές του απελευθερωτικού αγώνα της Κύπρου. Στο χαιρετισμό του ο Υπουργός Γεωργίας Κώστας Πετρίδης τόνισε ότι η ανέγερση της προτομής αποτελεί την ελάχιστη απότιση φόρου τιμής στο μεγαλείο της σεπτής μορφής του «προλάτη, ήρωα που απήλωσε την Κύπρο με την θυσία του».

Στο βάθρο της προτομής είναι χαραγμένη η γνωστή ρήση που επανέλαβε ο Μάτσης στο Άγγλο Κυβερνήτη: «Ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα αλλά περί αρετής».

Το μνημείο του Κυριάκου Μάτση παρά το Προεδρικό Μέγαρο

Η Κυπριακή Πολιτεία ανήγειρε, σ' ένα συμβολικό χώρο, έναντι του Προεδρικού Μεγάρου, τον Ιούνιο του 2002, ένα μεγαλόπρεπο μνημείο για τον Κυριάκο Μάτση. Ο ανδριάντας του ήρωα, ο οποίος κυριαρχεί στο μνημείο, βλέπει προς τον τουρκοπατημένο Πενταδάκτυλο, στους πρόποδες του οποίου ο ήρωας έγραψε μια αξιοθαύμαστη σελίδα της ελληνικής ιστορίας αυτού του τόπου.

Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου τέλεσε ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης στις 27 Ιουνίου 2002. Την εκδήλωση χαιρέτισαν ο Πρόεδρος του Συμβουλίου Ιστορικής Μνήμης Αγώνα Ε.Ο.Κ.Α. 1995-1999, το οποίο είχε και την πρωτοβουλία για την ανέγερση του Μνημείου, Ανδρέας Αγγελόπουλος, ο πρόεδρος των Συνδέσμων Αγωνιστών ΕΟΚΑ 1955-1959 Θάσος Σοφοκλέους, ο βουλευτής Κοζάνης Μιχάλης Παπαδόπουλος εκ μέρους του προέδρου της Νέας Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Καραμανλή, ο υπουργός Εσωτερικών Κώστας Σκανδαλίδης εκ μέρους της Ελληνικής Κυβέρνησης, ο Επίσκοπος Κύκκου Νικηφόρος, ο υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού Ουράνιος Ιωαννίδης και ο πρέσβης της Ελλάδας εκ μέρους του προέδρου της Ελληνικής

Δημοκρατίας. Την εκδήλωση προσφώνησε και ο αδελφός του ήρωα Γιαννάκης Μάτσης.

Μετά την τέλεση των αποκαλυπτηρίων του μνημείου, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας τέλεσε και τα εγκαίνια της Αίθουσας Εκδηλώσεων που βρίσκεται στο υπόγειο χώρο του Μνημείου.

Δίπλα από το ανδριάντα του Κυριάκου Μάτση υπάρχει συμβολική παράσταση της ανατίναξης του κρησφύγετου του Δικώμου καθώς επίσης και υπόγεια κρύπτη που συμβολίζει το κρησφύγετο.

Ο ανδριάντας είναι έργο του Ελλαδίτη γλύπτη Ευάγγελου Μουστάκα. Τα αρχιτεκτονικά σχέδια εκπονήθηκαν από τον Ελλαδίτη αρχιτέκτονα Ιωάννη Μουστάκα με συνεργάτες στην Κύπρο το αρχιτεκτονικό γραφείο I. & A. Φιλίππου.

Η Θεσσαλονίκη τιμά τον Κυριάκο Μάτση

Ο Κυριάκος Μάτσης συνδέθηκε ιδιαίτερα με την πρωτεύουσα της Μακεδονίας. Ο Κύπριος ήρωας σπούδασε, την περίοδο 1946-1952, στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης την επιστήμη του Γεωπόνου.

Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.) τίμησε ιδιαίτερα το πνευματικό του τέκνο με την κατασκευή μνημείου του στο χώρο απέναντι από την Γεωπονική και Δασολογική Σχολή. Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου τέλεσε, στις 5 Δεκεμβρίου 1976, ο πρόεδρος του Α.Π.Θ. Ιωάννης Δεληγιάννης και μίλησε το μέλος του Κεντρικού Συμβουλίου της Εθνικής Φοιτητικής Ένωσης Ελλάδος Παντ. Ζήνας. Στην τελετή παρέστησαν ο Γιαννάκης Μάτσης, η λογοτέχνιδα Χρυσάνθη Ζιτσαία και ο πρόεδρος της Εθνικής Φοιτητικής Ένωσης Κυπρίων Θεσσαλονίκης και νυν πρόεδρος της Ε.Τ.Υ.Κ., Λοΐζος Χατζηκωστής. Τα αποκαλυπτήρια του μνημείου του Κυριάκου Μάτση εντάχθηκαν στους εορτασμούς για τα πενήνταχρονα του Α.Π.Θ.

Το μνημείο του Κύπριου ήρωα φιλοτεχνήθηκε από τον γλύπτη Ζαγγολόπουλο και συμβολίζει την ανάταση της ηρωικής ψυχής προς τον ουρανό.

Το 1988 η Εθνική Φοιτητική Ένωση Κυπρίων Θεσσαλονίκης είχε την πρωτοβουλία να εισηγηθεί στο τότε πρόεδρο του Α.Π.Θ. Δημήτρη Φατούρο την ανέγερση προτομής του Κυριάκου Μάτση στο χώρο του μνημείου του ήρωα.

Τα αποκαλυπτήρια της προτομής τέλεσε στις 2 Απριλίου 1989 ο Υπουργός Παιδείας της Κυπριακής Δημοκρατίας Ανδρέας Φιλίππου. Μετά την τελετή των αποκαλυπτηρίων ακολούθησε εκδήλωση στην Αίθουσα Τελετών του ΑΠΘ στην οποία χαιρέτισαν ο Πρόεδρος του ΑΠΘ Αντώνης Τρακατέλλης και ο εκπρόσωπος της ΕΦΕΚΘ Λευτέρης Χριστοφόρου και μίλησε ο Κύπριος Υπουργός Παιδείας. Η προτομή του ήρωα φιλοτεχνήθηκε από τον γλύπτη Ανδρέα Σαββίδη.

Ο ανδριάντας του Μάτση στην Καλαμαριά

Ο ανδριάντας του Κυριάκου Μάτση δεσπόζει και στην κεντρική πλατεία της Νέας Κρήνης του Δήμου Καλαμαριάς της Θεσσαλονίκης. Την απόφαση για την τοποθέτηση του ανδριάντα του Κύπριου ήρωα στην Καλαμαριά πάρθηκε από το Δημοτικό Συμβούλιο επί δημαρχίας Χριστόδουλου Οικονομίδη. Τα αποκαλυπτήρια τέλεσαν, στις 19 Σεπτεμβρίου 2002, ο Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου και ο Υφυπουργός Εξωτερικών της Ελλάδας Ιωάννης Μαγκριώτης. Ο ανδριάντας είναι έργο του Ελλαδίτη γλύπτη Ευάγγελου Μουστάκα και είναι ο ίδιος μ' αυτό που στήθηκε παρά τον κυκλικό κόμβο του Προεδρικού Μεγάρου της κυπριακής πρωτεύουσας.

Ο Κυριάκος Μάτσης τιμήθηκε από δεκάδες πόλεις της Κύπρου και της Ελλάδας με την ονομασία οδών με το τιμημένο όνομά του, ενώ στην Αθήνα υπάρχει και συνοικιακό Αθλητικό Κέντρο που φέρει το όνομά του.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ - ΑΡΧΕΙΟ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΤΣΗ